

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

AZ ÉLELMISZER-VILÁGHELYZET ALAKULÁSÁNAK KÖZÉP- ÉS HOSSZÚ TÁVÚ KILÁTÁSAI¹

Az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezetének (FAO) Mezőgazdasági Bizottsága 1977. április 20—28. között tartotta 4. ülését Rómában. Az ülés napirendjén megkülönböztetett súllyal szerepelt a világ élelmiszer-ellátásának, valamint mezőgazdaságának közép- és hosszú távú fejlesztési kilátásait és az ezzel kapcsolatos gondokat összegező felmérés, amely alapul szolgál a FAO soron következő két éves időszakra szóló feladattervének kialakításához. A bizottság — többek között — foglalkozott a kisgazdaságok fejlesztésének kérdéseivel és a betakarítás utáni termésvesztések csökkentésének lehetőségeivel, az ennek érdekében létrehívott akcióprogram végrehajtásával.

Bizonyos értelemben az 1974 novemberében megtartott Világélelmezési Konferencia határkövet jelentett nemcsak a FAO tevékenységének további irányvonala, hanem az egész világgazdaság jövőjének alakulása szempontjából is. A világ élelmiszer-termelésének növelésére tett erőfeszítésekkel párhuzamosan fogalmazódtak meg egy új, igazságos és méltányos nemzetközi gazdasági rend megteremtésének irányelvei is, hangsúlyozva, hogy minden ember alapvető jogai közé tartozik a megfelelő és egészséges táplálkozás.

A világ élelmiszerhelyzetében és mezőgazdaságában 1975 óta bekövetkezett változások mérséklően hatottak a korábbi katasztrófálisnak mondható élelmiszerhiány okozta pánikhangulatra, sőt bizonyos óvatos derűlátásra is okot adhatnak. A világ élelmiszer-termelése 1975-ben 2,3%-kal, 1976-ban

mintegy 3%-kal emelkedett. A fejlődő országokban ugyanezen években 4,3%-kal, illetve közel 3%-kal növekedett a termelés. A javulás mindenekelőtt a kérdéses két esztendő jó gabonatermésének köszönhető. Szerinte a világon ismét fel lehetett tölteni az erősen megcsappant gabonakészleteket, amelyek az 1973/1974. évi 107 millió tonnás szinttel szemben elérték a 153 millió tonnát. Következésképpen a világpiacon csökkent a legtöbb gabonaféle ára, enyhítve az e téren már évek óta fennálló feszültséget.

A rövid távon végbement javulás azonban nem jelenti egyúttal a hosszabb időszakokra vonatkozó trendek túlzott optimizmusra okot adó alakulását. Az egy főre jutó mezőgazdasági termelést tekintve a fejlődő országok összességére inkább az egyhelyben topogás a jellemző, a véghezvitt előrelépés csupán a szinttartáshoz volt elegendő. A táplálkozási helyzet csak ott javult, ahol megengedhették maguknak a fejlett országokból származó élelmiszerimportot. A két, viszonylag kedvező időjárású esztendő megfelelő gabonatermése nem csökkenti a kellő nagyságú gabonataralékok képzésének fontosságát. Ebben a fejlett és fejlődő országoknak együtt kell működniük, számítva az időnként elkerülhetetlen terméseszkendés időszakaira.

A termelés növekedése, a készlet-helyzet javulása — ha lehet — még élesebben veti fel a szegény néprétegek élelmezési gondjait. A produktivitás emelésére tett erőfeszítések hatástalanok maradnak a megfelelő vásárlóerő biztosítása nélkül. Tehát a mezőgazdaság világméretű fejlesztésével egy időben a Föld éhező millióin csak a világméretű szegénység ellen folytatott harc vezethet eredményre. Ézen a ponton kapcsolódnak a kérdéskörhöz az új nemzetközi gazdasági rend megteremtésére irányuló erőfeszítések.

A mezőgazdasági termelés egyenletes növelése a művelésbe vont területek

¹ Beszámoló a FAO Mezőgazdasági Bizottsága üléséről.

és a terméshozamok ésszerűen összehangolt emelését kívánja meg. A nagyobb tartalék a hozamnövelésben rejlik; a FAO az 1985. körüli időszakban a termelésnövekedés 60%-át a hozamemelés útján javasolja elérni, elsősorban a gabonatermelési ágazatban. A fejlődő országoknak 1985-ig gabonatermésüket az 1970. évi 366 millió tonnáról 620 millió tonnára kell növelniük a FAO javaslata szerint, ami átlagosan évi 3,7%-os emelkedést jelent. Az 1976. évi 428 millió tonnás terméseredmény időarányosan nem érte el a kívánt szintet, így módon ha a fejlődő országok tartani akarják az 1985-re kitűzött célt — márpedig ez létező —, akkor a hátralevő esztendőkből évi 4,2%-os növekedési ütemet kell produkálniuk. Ez a jelentős növekedés csak átfogó programok alapján hajtható végre, amelyeknek három fő összetevőjük van: a mezőgazdasági beruházások volumenének fokozása, a technikai-technológiai eredmények széles körű hasznosítása, valamint mindezekhez az oktatási és személyi feltételek megteremtése.

Néhány alapvető technikai-technológiai tényezővel kapcsolatban érdemes bemutatni a bizottság által elfogadott javaslatokat.

Az öntözésben és vízgazdálkodásban a ráfordításokat elsősorban a már meglévő létesítmények és a használatba vett vízkészletek jobb kihasználására érdemes összpontosítani. Nagyon lényeges egyúttal a farmszintű vízgazdálkodási tevékenység állandó és egyenletes javítása, amely — többek közt — magába foglalja a tereprendezést, a talajművelést, a növényi kultúrák és az öntözés közti összhangot, illetve mindezek folyamatos tökéletesítését. 1990-ig a fejlődő országok az öntözés és a vízgazdálkodás javítására 45 millió ha területen 22,5 milliárd dollárt irányoztak elő.

A műtrágya az 1970-es évek eleje — a „műtrágyaválság” — óta áll az érdeklődés középpontjában. Az értékes

vegyianyag takarékos és ésszerű felhasználására való törekvésen túl a szerves trágya, a szerves hulladék és a levegőből a növények által kivont nitrogén visszanyerte korábbi jelentőségét. Általános vélemény szerint — a műtrágyával történő talajerő-visszapotlás fontosságának csökkenése nélkül — az e téren meglévő hatalmas tartalékok kiaknázása az eddiginél nagyobb figyelmet érdemel. A FAO előrejelzése szerint a jelenlegi trendek folytatódása esetén a fejlődő országok műtrágyakereslete 1985/1986-ra 37,7 millió tonnára emelkedik. Ez az óriási mennyiség még viszonylag alacsony árak esetén is nagyon nagy pénzügyi terhet jelent majd az érintett országok számára. Éppen ezért egyre jobban előtérbe kell kerülnie a talajvizsgálat alapján történő műtrágyázásnak és a műtrágyával kapcsolatos marketing-tevékenységnek.

A növényvédelemben — a műtrágyához hasonlóan — a kémiai szerek használata fontos, de nem egyetlen útja a növényi és állati kórokozók és betegségek leküzdésének. Az intenzív növénytermesztés megköveteli ugyan a peszticidek szélesebb körű használatát, de a válogatás nélküli növényvédőszer-használat az ökológiai egyensúly megbomlásához és a kórokozók növekvő vegyszerimmunitásához vezethet.

A már említett terméshozam-növelés döntő feltétele a nagy hozamú nemesített vetőmagvakból való megfelelő ellátás. A kukorica, a búza, a rizs, a cirok és a köles nemesítésében elért eredményeket — noha azok nem voltak ellentmondás nélküliek — meg kellene ismételnünk más kultúrákban is. A kiváló genetikai anyagok széles körű elterjesztésének a helyesen fejlesztett vetőmagtermelés hiánya szab gátat. Előrelépés várható az olajos magvak, a hüvelyesek és a keményítőtartalmú gumósnövények nemesítésében és továbbszaporításában.

A korszerű technikát és technológiát

csa
has
szin
épp
össz
jelle
kép

A
figy
kisg
vel
mal
zész
szok
szá
tok
kisp
das
hely
mér
lehe
tatá

M
meg
külö
vek
lön
Ázsi
más
inté
inká
jutt
berl
adás
tikai
emb
— l
elha
re a
pedé
lőtle
gazd
népe
deke
kodi
rend
orszá
az al
nyis
refor

csak képzett munkaerő képes megfelelő haszonnal üzemben tartani. A minden szintre kiterjedő képzés és oktatás éppen ezért igen fontos, voltaképpen az összes fejlesztési erőfeszítések gyökerét jelentik. Az oktatásban a gyakorlati képzést kell a központba helyezni.

A bizottság által megtárgyalt másik figyelmet érdemlő helyzetfelmérés a kisgazdaságok fejlesztésének kérdéseivel foglalkozott. A FAO első alkalommal tett kísérletet e terület feltérképezésére. Kiindulásul az a megállapítás szolgált, mely szerint a fejlődő országokban a legszegényebb népesoportokon belül a legnagyobb arányt a kisparaszatok és a föld nélküli mezőgazdasági munkások képviselik, akiknek helyzetét csak súlyosbítja az a körülmény, hogy semmi vagy igen csekély lehetőségük van más foglalkozás folytatására.

Magának a kisgazdaság fogalmának meghatározása igen nehéz, mivel a világ különböző régióiban más és más ismérvek jellemzik a kisgazdálkodást, különböző körülmények közt dolgoznak. Ázsia számos országában a hitelek és más gazdasági ösztönzőket a fejlesztési intézmények és a közigazgatási gépezet inkább a közép- és nagybirtokosoknak juttatta, ezért igen sok kisbirtokos és bérlő földjének és foglalkozásának feladására kényszerült. Afrikában a politikai események több mint egymillió embert — többségükben kisparasztokat — kényszerítettek korábbi lakhelyük elhagyására és mezőgazdasági művelésre alkalmatlan területeken való letelepedésre. Latin-Amerikában az egyenlőtlen földelosztás okoz gondot a kisgazdaságok fejlesztésében. Az agrárnépesség 75%-a a rossz minőségű földeken, a létminimum szintjén gazdálkodik. A Közép-Keleten a birtokok rendkívüli szétaprózottsága miatt az országok mezőgazdaságai képtelenek az alapvető élelmiszereket kellő mennyiségben előállítani; a felülről indított reformok eddig rendre csődöt mondtak.

Az elmondott példák és más tapasztalatok alapján nyilvánvalóvá vált — ezt a bizottság is megerősítette —, hogy a kisfarmerek javát szolgáló fejlesztési politika megteremtése kizárólag átgondolt kormányprogramok útján lehetséges.

Mindenekelőtt a kisgazdaságok fejlesztését alapvető feladatként kell beiktatni minden érdekelt ország közép- és hosszú távú tervébe. A lehetséges megoldások közül előnyben kell részesíteni az egyéni kisüzemi gazdálkodás felváltását szövetkezeti vagy valamely más kollektív gazdálkodási formával. A gazdálkodók tömörülése megkönnyíti ellátásukat a különböző mezőgazdasági és nem mezőgazdasági jellegű (pl. egészségügy, oktatás) szolgáltatásokkal.

Az intézményes cselekvés számos jogi problémát vet fel, elsősorban az örökösödési, földvásárlási és -értékesítési, valamint a bérleti jogviszonyok hallatlan heterogenitása következtében. Mindezek megoldása — a technikai oldallal szemben — csak igen hosszú folyamat során lehetséges. Az ilyen kényes és politikai-társadalmi jellegű ügyek eldöntésében a nemzetközi szervezetek nem játszhatnak tevételess szerepet, de az információk áramoltatásával, a tapasztalatok közzétételével közvetve elősegíthetik minden ország számára a saját megoldás kidolgozását.

A vita során az a nézet kristályosodott ki, hogy a fejlődés eredményeit csak a megfelelő szervezeti keretekbe tömörített kisgazdaságok képesek befogadni és eredményesen hasznosítani. Általános érvényű recept, mindenütt sikerre vihető szervezeti forma nem létezik, de a fejlesztési tevékenység egy-egy helyileg problematikus területén az „egységben az erő” elve mindenütt igaz.

A napirend harmadik érdekes pontja a betakarítás utáni termésveszteségek csökkentésének lehetőségeit tárgyalta. A probléma jelentőségét érzékeltető

becslés szerint a gabonafélék aratás utáni veszteségének a felére csökkentése a fejlődő országokban 1985-ig ezen államok tervezett gabonaimportját durván felére mérsékelhetné, és mennyiségben több mint 40 millió tonna gabonát mentene meg a pusztulástól. Délkelet-Ázsiában csupán a rizstermelésben a különböző műveletek — aratás, szállítás, cséplés, szárítás, tárolás, hántolás — során előállt veszteség eléri a 37%-ot. Egyes afrikai országokban a betakarított kukorica fél év alatt 9—35%-os kárt szenved a különböző rovarkártevőktől. A fejlődő országokban a megtermelt gabona 60—90%-át a termelőgazdaságokban tárolják és fogyasztják el, így különös gonddal kell kezelni a helyi építőanyagokból előállítható olesó, egyszerű, nedvesség,

rothadás és rovarkártevők ellen biztos védelmet nyújtó gabonátárolók tervezését és kivitelezését.

Összességében elmondható, hogy a FAO Mezőgazdasági Bizottsága jelen ülészakán megvitatott előterjesztések reális képet adtak az általuk tárgyalt területek gondjairól, és megfelelő kiindulási alapul szolgáltak a különböző intézkedések megtereléséhez, akcióprogramok beindításához. Hiányosságként róható fel, hogy az anyagok egyáltalán nem foglalkoztak az európai helyzettel — ez különösen a kisgazdaságok fejlesztését taglaló tanulmányban volt szembevetendő. Ez a tény elsősorban a FAO új fejlesztési világstratégiájával hozható összefüggésbe.

Szilágyi Sándor

AZ EURÓPAI MEZŐGAZDASÁG TELJESÍTŐKÉPESSÉGE ÉS JÖVŐJE¹

Milyen lesz a mezőgazdaság teljesítőképessége 2000-ben? Körvonalaiiban már felismerhető. A jelenleg csak kutatóintézetekben, laboratóriumokban folytatott kísérletek eredményét 10, 20, 30 éven belül a mindennapi gyakorlatban fogják felhasználni. A múltban alkalmazott eljárások fizikai, majd kémiai jellegűek voltak, jelenleg és a jövőben a *biológiai és mikrobiológiai* folyamatok játszanak egyre nagyobb szerepet.

Várhatóan elterjedő új megoldások: új növények létrehozása, pl. búza — rozs, esetleg burgonya — paradicsom hibrid; nitrogént előállító baktériumok tartós beépítése a növényi sejtekbe, ezáltal feles-

legessé válna a nitrogénműtrágya; a *fotoszintézis* teljesítményének növelése; nagy hozamú tehenek után évi 20—100 borjú felnevelése olyan módon, hogy a *petesejtet* közvetlenül megtermékenyítés után „dajkatehenekbe” átültetik; a szálas takarmány „brikett” formájában történő felhasználása, speciálisan takarmánytermelő és „brikettgyártó” üzemek létrehozásával; nagy munkaszélességű óriás *ekék* alkalmazása, talajművelés oszcillációs gépekkel (a teljesítmény kétszeresére nő); nagy teljesítményű *kombájnok* alkalmazása.

A tudomány és technika fejlődése lehetővé teszi a jövőben a még magasabb hozamokat: 70—80 q/ha gabona-átlagtermés (jelenleg 40 q/ha az EGK országaiban); 700—800 q/ha cukorrépa-átlagtermés (jelenleg 430 q/ha); 8000—9000 l éves tejhozam (jelenleg 3600 l); 900—1000 g átlagos napi súlygyarapodás a sertéseknél (jelenleg 500 g), vagy 1500—1800 g napi súlygyarapodás a szarvasmarháknál (800 g jelenleg).

A termelés növekedésével egyidejű-

¹Teljes terjedelemben megjelent az *Economies rurales* Paris, 1976. 116. számában *Thiede, G.* tollából.